

6360 SAYILI YASA’NIN BELEDİYELEİN MALİ YAPILARI ÜZERİNE ETKİLERİ: DENİZLİ VE UŞAK İLLERİNE YÖNELİK BİR MEMNUNİYET ARAŞTIRMASI*

Neslihan YILMAZ**

ÖZ

Çalışmada, 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 Sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa”nın idarelerin mali dönüşümleri üzerine olası etkileri, analiz edilmiştir. Söz konusu dönüşüm, ilgili düzenleme kapsamında büyükşehir statüsü kazanan Denizli ve yapısal değişim göstermeyen Uşak illeri özelinde değerlendirilmiştir. Bu kapsamda Denizli ve Uşak il, ilçe ve mahallelerinde ikamet eden 310 katılımcıya anket uygulaması yapılmıştır. Analiz aşamasında, genel bilgilere göre gruplamalar yapılarak sorulara verilen yanıtlar arası farklılıklar değerlendirilmiştir. Veriler parametrik olduğu için, analizde Bağımsız Örneklem T-Testi ve Tek-Yönlü ANOVA analizlerinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre Yasa’nın yol açtığı idari ve yapısal değişimin mali dönüşüm ve hizmet çeşitliliği üzerinde de yansımaları olduğu gözlenmiştir. Büyükşehirleşme ile orantılı genel bütçe vergi gelirlerinden (GBVG) yerel idarelere ayrılan paylardaki artışın, hane halkının yaşam kalitesi ve hizmet çeşitliliği üzerine olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kavramlar: 6360 Sayılı Yasa, Mali Dönüşüm, Denizli, Uşak, Mali Yerelleşme.

* Bu çalışma, Uşak Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince HD-SOSB009 No’lu proje kapsamında desteklenmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, neslihan.yilmaz@usak.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9350-9866>

Makalenin gönderilme tarihi: 25 Aralık 2019

Kabul tarihi: 27 Temmuz 2020

THE EFFECTS OF LAW NO.6360 ON THE FISCAL STRUCTURES OF THE MUNICIPALITIES: A SATISFACTION SURVEY FOR DENİZLİ AND UŞAK PROVINCES

ABSTRACT

In this study, the fiscal transformation effects of the Law No. 6360 “*Law No. 6360 on The Establishment of Fourteen Metropolitan Municipalities and Twenty-Seven Districts and Amendments at Certain Law And Decree Laws*” which entered into force in 2012 were analyzed on the fiscal transformation of the administrations. The said transformation was evaluated in the context of the related regulation in Denizli and Uşak provinces that do not show structural changes. In this context, a questionnaire was applied to 310 participants residing in Denizli and Uşak provinces, districts and neighborhoods. In the analysis stage, the differences between the answers given to the questions were evaluated by grouping according to the general information. Since the data were parametric, Independent Sample T-Test and One-Way ANOVA were used in the analysis. According to the results of the analysis, it was observed that the structural transformation caused by the Law had a reflection on the financial transformation. It has been concluded that the increase in the shares allocated to local administrations from general budget tax revenues (GBTR) commensurate with metropolitanization has positive effects on quality of life and diversity of services of households.

Keywords: Law No. 6360, Fiscal Transformation, Denizli, Uşak, Fiscal Desantralization.

GİRİŞ

Küreselleşme eğilimlerinin hız kazanması, merkezi idare – yerel idareler arası mali ilişkiler üzerinde yeniden yapılandırma sürecini de beraberinde getirmiştir. Şehirleşme olgusunda gözlenen bu gelişim, idari yönden ve mali açıdan özerkliğe sahip söz konusu idarelerin koordinasyonu ve karar alma mekanizmalarının işleyişindeki etkinliği artırmaya yöneliktir. Ülkeler gelişmişlik seviyeleri ölçütünde ilgili düzenlemeleri dikkate alarak yerel idarelerinin mali yönetim ve işleyişlerine uyarlama ve sürece adapte olma eğilimine girmektedirler. Kamusal alanda sunulacak mal ve hizmet çeşitliliği ve yerel yönetim birimlerinin mali dönüşümü ile ilgili yasal düzenlemeler arasında önemli bir etkileşim bulunmaktadır.

2012 yılında yürürlüğe giren 6360 Sayılı “*On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa*” kapsamında büyükşehir belediyeleri ve belediyelerin mali yapılarında önemli değişiklikler gözlenmiştir. Mevcut düzenlemenin önceki mevzuat hükümlerinden mali yapıya yönelik temel farkı, büyükşehir sayısındaki artış ve belediyelerin sayısındaki azalışla orantılı

genel bütçe vergi gelirleri aktarımında da artışa imkan vermesidir. Bu kapsamda idarelerin öz gelirlerine ilişkin dikkat çekici gelişmeler gözlenemez iken genel bütçe vergi gelirlerinden (GBVG) aktarılan paylara yönelik önemli oransal değişimler gerçekleşmiştir.

Belediyelerin bütçe gelirleri, GBVG'nden aktarılan pay ve öz gelirlerinden oluşmaktadır. Ancak Türkiye'de bu dağılım ağırlıklı olarak GBVG payları üzerinden gelişim göstermektedir. Bu durum mali özerklik açısından önem taşımakta ve merkezi yönetime bağımlılığın azalması, öz gelirlerin arttırılması ile mümkün olabilmektedir. Böylece belediyelerden idari ve mali yapı özerklikleri, sağlanan imkanlar dahilinde gelişim göstermiş olacaktır (Demircan, 2008: s. 108). Mevcut düzenlemeler ile yerel idarelerin yapısal dönüşümü ile orantılı mali yönlü artış ve azalışlar gerçekleşmiş ve merkezi yönetim GBVG'nden tahsis edilen paylarda değişikliğe gidilmiştir. Söz konusu değişiklik ile kamusal alanda yürütülecek mal ve hizmet arzına uygun tahsis ile kaynak kullanımında ve dağılımında etkinliğin sağlanması amaçlanmıştır.

Yerel idarelerin gelirleri ile sundukları hizmet çeşitlilikleri arasında doğrusal bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Özellikle ilgili Yasa'nın getirdiği yeni düzenlemeler kapsamında şehirleşme düzenine ilişkin planlama faaliyetlerinin Yasa'nın geçici madde 1'de yer alan 2. ve 7. fıkraları çerçevesinde genişletilmesi amaçlanmaktadır. Söz konusu sürece uyumun sağlanabilmesi açısından da hane halkına bir takım geçiş süreci kolaylıkları sağlanmıştır. Mali yapı dönüşümüne ilişkin söz konusu gelişim sürecine yönelik literatüre ek olarak çalışmada söz konusu dönüşüm periyodu Uşak Belediyesi ve ilgili Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte büyükşehir statüsü kazanan Denizli Büyükşehir Belediyesi özelinde değerlendirilmektedir. Bölgesel nitelikteki kamusal hizmetlerin çoğunlukla belediyeler tarafından yürütüldüğü Türkiye'de, söz konusu hizmetlerin yerine getirilebilmesi için ihtiyacı karşılayacak ölçüde gelire gereksinimi bulunmaktadır.

Bu çalışmada ilgili yasal düzenleme ile birlikte büyükşehir statüsü kazanan ve GBVG payı artan Denizli'de hizmet önceliği ve çeşitliliği açısından nasıl bir değişim gözleendiği değerlendirilmeye çalışılmıştır. Karşılaştırma yapılabilmesi adına idari ve yapısal yönden değişim göstermeyen Uşak Belediyesi'nin GBVG payı ile hane halkının hizmet beklentisini ne ölçüde karşılayabildiği ölçümlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda Denizli ve Uşak il, ilçe ve mahallelerinde ikamet eden 310 katılımcıya anket uygulanmış; analiz aşamasında Bağımsız Örneklem T-Testi ve Tek-Yönlü ANOVA analizlerinden yararlanılmıştır. GBVG aktarımlarına ilişkin oransal artış ve azalışların, hizmet çeşitliliği ve önceliği üzerinde de aynı yönlü etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu etki, Uşak ve Denizli illeri katılımcı hane halkı kitlesi özelinde gerçekleştirilen memnuniyet analizi sonuç ve bulgularına yönelik değerlendirmeler kapsamında ölçümlenmiştir.

I. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

6360 Sayılı Yasa ile büyükşehir statüsü kazanan belediyelerin yapılanmasını takiben GBVG'ne ilişkin yeni düzenlemeler getirilmiştir. Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev tanımlarının ve sorumlu oldukları alanlarının genişletilmesi kapsamında belde sınırlarında ikamet eden nüfus artmış ve buna karşın belediyelerin sayısında azalma gözlenmiştir. Ayrıca büyükşehir belediyesi statüsü alan illerde bulunan mevcut il özel idarelerinin tüzel kişilikleri sonlandırılmıştır. Bu kapsamda 5779 Sayılı “*İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun*”da düzenlemelere yer verilmiştir. GBVG’nden büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinin payı artarken sayıca azalan il özel idaresi ve diğer belediyelere ayrılan pay oransal olarak düşüş göstermiştir. Etkin dağılımın sağlanabilmesi için nüfus kriteri yanında yüzölçümü kriterine de yer verilmiştir. Böylece GBVG’nden ayrılan paylar hem nüfus hem de yüzölçümü kriteri dikkate alınarak hesaplanmaktadır. İlgili yasa ile denkleştirme ödeneği dağıtım ölçütleri de farklılaşmıştır. Bu kapsamda belediyeler nüfus denkliği dikkate alınacak şekilde gruplandırılarak gelişmişlik endeksi düzenlemesi yapılmıştır (TBB, 2014: s. 7-8). Böylelikle idareler için etkin kaynak dağılımına yönelik bir takım göstergeler dikkate alınarak idareler arası farklılıkları en aza indirecek transfer ve uygulamalar ile uyum çalışmaları yürütülmesi amaçlanmaktadır.

6360 Sayılı Yasa kapsamında öncelikle belde belediyelerinin büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalması halinde kapatılmasına imkan verilmiştir. Bu kapsamda ilgili belediyelerin en yakın ilçe belediyesine bağlı mahallelere dönüştürülmesi öngörülmüştür. Nüfusu 2000’den düşük belde belediyelerinin, büyükşehir belediyesi bulunmayan iller için kapatılarak köye dönüşmesine ilişkin düzenlemelere yer verilmektedir. Böylece, büyükşehir belediyesi sınırlarına giren belde belediyelerinin kapatılması öngörülmektedir (YAYED, 2013). Sınır ölçütü genişleyen yerel idarelerin sorumluluk alanlarının da genişlemesi öngörüldükçe, kapatılan idarelerin işlevsel olarak en yakın idari birime katılması ve hizmet alanına dahil olması amaçlanmaktadır. Ancak belediye sınırları içerisine dahil edilerek kapatılan belde belediyelerine yönelik getirilen düzenleme ile bu alanların kırsal alan olarak tanımlanması ve bu alanlarda belediye ve büyükşehir belediyesi mevzuatının geçerli olması hüküm altına alınmıştır. Böylece belde belediyeleri ve köylerin dönüşüm sürecinden olumsuz etkilenmelerinin önlenmeye çalışılmıştır.

Hane halkının istek ve beklentilerini belirleyerek memnuniyetini artırmak kamu hizmeti yürüten birimlerin faaliyet alanı küçüldükçe kolaylaşmaktadır. Yapılan birçok çalışma sonuçları kurumlar yerelleştikçe vatandaş memnuniyetinin arttığı yönündedir. Böylece vatandaş memnuniyetinin il, belediye, mahalle ölçütünde giderek arttığı gözlenmektedir (Akyıldız, 2012: s. 4422). Bir diğer ifadeyle belediye kavramı optimal ölçütte değerlendirildiğinde genel itibarıyla, belediye/kent büyüklüğü ve kent bütünlüğü şeklinde

adlandırılmaktadır (Atmaca, 2013: s. 170). Söz konusu ölçüt, kamusal hizmetlerin maliyet – fayda analizi ve hizmet memnuniyeti değişkenleri dikkate alınarak değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Belediye sınırı mülki sınır olacak biçimde yönetim, planlama ve koordinasyon sağlanması ile optimal ölçekte hizmet üretebilecek mahalli idare birimlerin varlığı ve bu birimlerin güçlendirilmeleri önem taşımaktadır. Hizmette etkinliğin sağlanması ve kalitenin yükselmesi amacıyla büyükşehir sınırında sunulan hizmetlerin ölçek ekonomisi dahilinde tek merkezden yürütülmesi sağlanabilecektir. Böylece birden fazla merkezden yürütülen farklı hizmetlerin ideal ölçekte yer alan idare tarafından verilmesi, kişi başına kamusal harcama dengesi ve birim maliyetleri azaltıcı etkiye bulunacaktır. Ayrıca yönetim birimlerinin sayıca azaltılarak bu alanda da optimal etkinliğe ulaşılması amaçlanırken hizmet – yatırım dengesinin alan-nüfus ölçütü kapsamında optimal seviyeye getirilmesi de idari alanda önemli bir reform uygulaması olarak kabul edilmektedir (Parlak ve Ökmen, 2015: s. 319).

A. 6360 Sayılı Yasa ve Mali Yerelleşme

Küreselleşme ve yerelleşme kavramları birbirinin zıttı gibi görünmekle birlikte aslında uygulamada birbirlerini destekleyen kavramlar olarak kabul edilmektedir. Kavramların en önemli kesişim noktası, alan ölçütüne bağlı organizasyon, yeniden yapılandırma, sürdürülebilirlik ve yönetim gibi ilişkili süreçlerle birbirlerini tamamlıyor olmalarıdır (Turgut, 2004: s. 19). Yerelleşme kapsamında daha etkin bir yönetim anlayışı oluşması adına merkezi idarenin yetkilerinin bir bölümünün yerel yönetim birimlerine devredilmesi önem taşıyan bir konudur. Bu kapsamda bürokrasi ve yolsuzluk gibi sorunlarla mücadele edilebileceği ve siyasi gücün yerelleşmesi söz konusu olabilecektir (Ünsal, 2004: 42). Yerelleşme, merkezi hükümetin elinde tuttuğu kamusal fonksiyonlardan bazılarını yerel yönetimlere, yarı bağımsız kamu şirketlerine veya özel sektöre bırakması iken, mali yerelleşme merkezi hükümetin yerel yönetimlere vergileme ve/veya harcama sorumluluk ve yetkisinin bir kısmını bırakması anlamına gelmektedir (Karabacak ve Karabacak, 2014: s. 252).

Özerklik kavramı, yetkiye sahip idarelere sorumlulukları dahilinde sunmakla yükümlü oldukları hizmetleri yürütmeye karar alma ve düzenleme yetkisi vermektedir. Böylece harcama yapma yetkisi, merkezi yönetimin baskısı olmaksızın gerçekleştirilebilmekte ve iç denetim mekanizmasının etkinleştirilmesi sağlanabilmektedir (Tortop, İsbir, Aykaç, Yayman ve Özer., 2007: s. 410). Bu kapsamda gelişen sorumluluk anlayışı, mali yerelleşme kavramının önemli bir değişkeni olarak dikkat çekmektedir. Yerel idarelerin özellikle mali yerelleşmenin tüm şartlarını sağlamaları halinde, söz konusu idarelerde harcama kararı alma yetkisi benzeri gelir sağlama yetkisi de gelişebilecektir (Rondinelli, 2004: s. 3). Genişleyen bu yetkiler yerel idarelerin halkın tercih ve önceliklerini dikkate alan bir hizmet sunum süreci anlayışının gelişmesine de katkı sağlayacaktır.

Küresel ölçekte yürütülen yerelleşme reformları kapsamında mali yerelleşmenin başarılı olabilmesi için mali disiplin ve mali saydamlık gibi ilkelere bağlılık esas alınmaktadır. Verilecek hak ve sorumluluklar, harcama kararları üzerindeki hesap verebilme sorumluluğunu, disiplin ve şeffaflık anlayışını destekleyecektir. Merkezi idarelerden mali yerelleşme reformu kapsamında yetki ve sorumluluklarının bir kısmını yerel yönetimlere devretmeleri ve beraberinde denetimlerini de yürütmeleri beklenmektedir. Ayrıca yerel kamu kaynaklarının etkin kullanımı ve tahsisi aşamasında alanında yetkin kişilerin görevlendirilmesi önem taşımaktadır. Yerel yönetim birimlerinin öz kaynakları ve GBVG'nden aldıkları paylar, verimli bir biçimde yönetilemediği takdirde istenmeyen bir biçimde merkezi idarenin yerel idareler üzerinde denetim baskısı oluşabilecektir (Fukusaku ve Mello, 1999: s. 10-11). Mali yerelleşmenin teorik ve uluslararası gelişimi, reform ve uyum süreçleri kapsamında yerel kaynakların etkin kullanımı ve dağılımını amaçlamaktadır.

6360 Sayılı Yasa'nın düzenleme açısından sağladığı en büyük katkı yerel yönetimlere yapılan pay aktarımlarına dair oransal değişimler olmuştur. Bu kapsamda Yasa'nın ilgili 25. Maddesi "Genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 1,50'si büyükşehir dışındaki belediyelere, yüzde 4,50'si büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine ve yüzde 0,5'i il özel idarelerine ayrılır." ibaresine yer vermektedir. Ayrıca; GBVG'den büyükşehir belediyelerine yönelik pay artışının, bir önceki yılda tahakkuk eden payın %20'sinden yüksek olmaması gerektiği ve aşan kısmın, dağıtılmasına ilişkin sınırlamanın kaldırılmasına karar verilmiştir. Bu sayede daha fazla vergi toplanması mümkün olabileceken, kalabalık nüfusa sahip büyükşehir belediyeleri için önemli avantajlar sağlanmış olacaktır (Çelikyay, 2015: s. 18). 6360 Sayılı Yasa ile kaynak bölüşüm kriterleri değişimi çerçevesinde yerel yönetimlere aktarılan paylarda da oransal düzenlemelere gidilmiştir.

İlgili yasal düzenleme öncesi belediyeler, kent sınırı dahilinde bölgesel nitelikli ihtiyaçların karşılanmasında yerleşim yeri merkezi ve sınırlı mücavir alan ölçütünde sorumluluğa sahiptiler. İlgili düzenleme sonrası ise büyükşehir belediyesi sınırlarının il mülki sınırına dönüşmesi ve beraberinde ilçe belediyesi sınırlarının da ilçe mülki sınırları olarak belirlenmesi sağlanmıştır. Bu kapsamda idari mülki amirlerin yetkileri ile belediye başkanlarının yetki alanlarının eşitlenmesi yerelleşme açısından önemli bir gelişme olarak kabul edilmektedir (Günel, Atyur ve Okudan Dernek, 2014: s. 62). Mali ve idari özerklik sağlanması tüzel kişilik sahibi olmakla mümkündür. Malî ve idarî özerklik sağlanmadan kamusal hizmetlerin etkin yürütülmesi mümkün olmamaktadır (Gözler, 2013: s. 18). Bu da göstermektedir ki ilgili yasal düzenleme idarelerin kapasiteleri ölçütünde hizmet sorumluluğu yükler iken beraberinde aynı kısıtlar dahilinde transfer sağlanmasına da imkan vermektedir.

6360 Sayılı Yasa'nın ilgili düzenlemeleri ile büyükşehre bağlı ilçe belediyelerinin GBVG'nden aldıkları pay %2,5 ten 4,5'e yükseltilirken diğer

belediyelerin aldıkları pay ise %2,85'ten 1,5'e düşürülmüştür. Böylece büyükşehre bağlı ilçe belediyelerinin payı artarken diğer belediyeler açısından aktarılan paylarda oransal düşüş gözlenmiştir. Buna karşın toplanan gelirin dağıtılacağı nüfusun azalması sebebiyle gelirlerinde artış sağlanmıştır. Büyükşehirlere ise GBVG toplamının %6'sının aktarılacağı belirtilerek, bu oran %5'ten 6'ya çıkarılmıştır. Ayrıca büyükşehre bağlı ilçe belediyelerine yönelik %4,5'lik payın %30'nun nüfus ölçütüne göre verileceği kapsama alınmıştır. Büyükşehirlere bağlı ilçe belediyelerine verilen %4,5'in %90'nı ilçelerin nüfus göstergelerine göre %10'u ise yüz ölçümü kriteri esas alınarak pay edilmektedir. Kesinleşen en son GBVG tahsilatı toplamının %01'lik payı Maliye Bakanlığı (MB) bütçesine aktarılmakta ve nüfusu 10.000'e kadar olan belediyelere yönelik denkleştirme ödeneği olarak ayrılmaktadır (Karaaslan, 2013: s. 153). Böylece GBVG'ne yönelik tasarruf ve kullanım hakkı genişleyen yerel idareler, harcama kararı alma ve önceliklerini belirleme serbestisine sahip olmaları ile mali yerelleşme açısından otonom bir görünüm sergileyebilmektedir. Ancak aynı durum büyükşehir dışındaki il belediyeleri ve büyükşehir ilçe belediyeleri için söz konusu olmamaktadır.

B. Yeni Mali Yönetim Anlayışı ve Mali Hükümlerin Değişimi

Yerel idarelerin gelirleri GBVG'nden ayrılan paylar ağırlıklı olmak üzere merkezden yapılan transfer gelirleri ve öz gelirlerinden oluşmaktadır. Ayrıca idareler ihtiyaç duyulduğunda borçlanabilmektedirler. Öz gelirlerin öncelikli payını vergi, harç, katılma payları, taşınmaz ve ceza gelirleri oluştururken, *Emlak Vergisi* vergi gelirleri içinde öncelikli paya sahiptir. Vergi tahsilatının taşınmazın bulunduğu sınırlarda harcanacak olmasından kaynaklı faydalanma ilkesi kapsamına giren söz konusu gelirler, bazı vergi gelirleri hasılatının kısmen ya da tamamen yerel birimlere bırakılmasıyla da desteklenmektedir. Bu süreçte dikkat edilen unsurlar; nüfus, coğrafi alan, mali yapı ve öncelik düzeyi olmak üzere çeşitlilik göstermektedir (Akdoğan, 2009: s. 416). Yerel idarelerin gelir başlıklarının çeşitlenmesi öz gelirlerin artırılması açısından önem taşımaktadır.

6360 Sayılı Yasa ile büyükşehir belediyesine ait sınır kapsamında yapılan GBVG tahsilatından büyükşehre bağlı ilçe belediyelerine ayrılan kısmının %30'u büyükşehir belediyesi payı olarak ayrılır. "*Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli (I) sayılı listede yer alan mallardan tahsil edilen özel tüketim vergisi*" hariç tutulmaktadır. %60'ı direkt olarak büyükşehir belediyesine aktarılan %6'lık payın kalan %40'lık paydan oluşturulacak havuzdan %30'u büyükşehir belediyelerine yüzölçümü ve nüfus kriterleri dikkate alınarak pay edilecektir (Adıgüzel, 2012: s. 169). Her yerel idarenin kendi sorumluluk alanı ile orantılı GBVG payı tahsisi yapılabildiği ölçüde idari etkinlik kapasitelerinin artırabileceği ve hizmet sunumunda tekrara düşülmesinin önlenilebileceği düşünülmektedir. Tablo 1'de 6360 Sayılı Yasa öncesi ve sonrası gelir gerçeğeşmelerine yer verilmektedir.

Tablo 1: 6360 Sayılı Yasa Öncesi ve Sonrası Gelir Gerçekleşmeleri (TL)

Yıllar	Denizli Büyükşehir Belediyesi	Uşak Belediyesi
2010	228.524.065	76.049.822
2011	267.468.691	84.441.059
2012*	306.121.939	93.577.738
2013	361.964.179	115.157.566
2014	358.217.509	135.317.318
2015	471.339.475	150.921.330
2016	532.045.050	177.158.910
2017	671.120.756	203.581.319
2018	640.139.249	256.083.601

*Yasa'nın kabul edildiği yıl.

Kaynak: Sayıştay Denetim Raporları ve Faaliyet Raporları verilerinden derlenerek yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloda da görüldüğü üzere, ilgili yasanın kabul edilmesinden sonra Denizli Büyükşehir Belediyesi ve Uşak Belediyesi yerel birimlerinin gelir gerçekleştirmelerinde oransal bir artış olduğu gözlenmektedir. Ancak söz konusu artış ilgili düzenleme öncesi ve sonrası Uşak Belediyesi için aynı oranda gözlenmemektedir. Gelir artış hızının yüksek olduğu yıllar için idarenin GBVG paylarındaki oransal düşüşü öz gelirlerindeki çeşitlilik ile telafi ettiği değerlendirmesi yapılabilmektedir. Yasanın kabul edildiği 2012 yılı öncesi Denizli Büyükşehir Belediyesi gelirlerindeki artış yıllar itibariyle yaklaşık 39 milyon TL civarında iken 2012 yılı sonrası artış seyrinin yapılan oransal düzenlemeler dahilinde ortalama 62 milyon TL ve üzeri olacak şekilde gelişim gösterdiği görülmektedir. Uşak Belediyesi açısından değerlendirildiğinde ise 2012 yılı öncesi gelir gerçekleştirmeleri yıllık artış tutarının 8-9 milyon TL civarında olduğu gözlenirken 2012 yılı sonrası 25 ila 35 milyon TL aralığında olduğu dikkat çekmektedir. Bu kapsamda gözlenen oransal değişimin bütçe gelir gerçekleştirmelerine yansımalarının da aynı doğrultuda olduğu görülmektedir. Büyükşehir statüsü kazanan Denizli oransal artış sağlarken statü değişimi yaşanmayan Uşak Belediyesi açısından süreç oran azalışına paralel iki farklı artış eğilimi ile gelişim göstermektedir.

Yasaya uyum süreci açısından öngörülen geçiş dönemi, büyükşehir belediyelerinin görev alanına dahil edilen yerel yönetim birimleri ve hane halkı için geçişin daha sorunsuz sağlanabilmesi açısından bir takım kolaylıklar sağlanmıştır. Ayrıca valiliklerin sorumlulukları arttırılarak yerel yönetim birimlerinin bir kısmını görev ve sorumluluk alanları ile alakalı istisnalar tanınmıştır. Söz konusu istisnalar; büyükşehir statüsü kazanan belediyelerin hizmette aksaklık yaşanması durumunda valiler, altı ay süresince ilgili belediyeler arasında koordinasyonu sağlamakla görevlendirilmişlerdir. Söz konusu belediyelere “5779 Sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun” kapsamında

tahakkuku gerçekleştirilecek tutar, üç katı artırımlı biçimde İlbank A.Ş. tarafından ödenecektir. Kaynak ihtiyacı olması halinde Maliye Bakanlığı tarafından “*Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu*”nun *Yedek Ödenek Tertibi*'nden karşılanabilecektir. Yatırım bütçelerinin en az % 10'u büyükşehir belediyeleri, büyükşehirre bağlı ilçe belediyeleri ve bağlı idareler için on yıl süre ile altyapı hizmetleri için ayrılacak ve belediye sınırlarına dahil olan yerleşim yerlerinde kullanılacaktır. İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri kapsam dışında tutulmaktadır (Zengin, 2014: s. 6). Böylece hem yasal düzenleme sonrası uyum süreci hem de öncesi uygulamalardan kaynaklı farklılıkların giderilmesi amaçlanmaktadır.

C. Hizmet Sunum Sürecine Yönelik Gelişmeler

6360 Sayılı Yasa kapsamında tüzel kişiliğine son verilen il özel idarelerinin yerinin doldurulabilmesi amacıyla her kent merkezinde “*Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı*” kurulması öngörülmüştür. Bu kapsamda büyükşehir belediyesi bulunan illerde kamusal hizmetlerin etkin yürütülmesi, izlenmesi ve koordinasyonu sağlanabilmektedir. Bu amaçla il düzeyinde bir Koordinasyon Merkezi kurulması ve valilik müessesesinin etkinliğinin artırılması hedeflenmektedir (Karasu, 2012: s. 5). Yerel düzeyde kamusal hizmetlerin büyük ölçüde belediyeler tarafından sunulması, söz konusu hizmetler için gerekli olan bütçenin yeterli düzeyde olmasını gerektirmektedir. Yerel kaynaklardan sağlanan öz gelirler ve GBVG'nden oluşan idare bütçeleri öz gelirlerin yüzdesi arttığı ölçüde merkezi idareye bağımlılığın azalacağı düşünülmektedir. Böylece mali özerkliğin tesisi sağlanabildiği gibi yerleşme ölçütünde de gelişim gözlenebilecektir (Demircan, 2008: s. 108).

5018 Sayılı “*Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu*” kapsamında yerel yönetim birimlerine ait bütçelerin tanımına yer verilmektedir. Buna göre yerel yönetim birimleri bütçesi, kapsamına giren kamu idarelerinin bütçelerini de kapsamaktadır. Bütçelerinin hazırlanması, uygulanması ve diğer mali işlemler ilgili Yasa hükümleri saklı kalmak şartıyla, ilgili idarenin kanununa tabidir. Bu bağlamda her yerel idare kendi kanununda yer alan bütçeyle ilgili hükümlere tabidir (Bülbül, 2006: s. 48). Büyükşehir ilçe belediyesi olan belediyelerce sürdürülen bir kısım hizmetlere yönelik ilgili yasal düzenleme kapsamında paylaşımlar öngörülmektedir. Bunlar; su, kanalizasyon, katı atık depolama ve bertaraf, ulaşım, her çeşit yolcu ve yük terminaleri, toptancı halleri, mezbaha, mezarlık ve itfaiye hizmetlerine ilişkin olmak üzere her türlü taşınır ve taşınmaz malları ve bu hizmetlerin yerine getirilmesine yönelik yatırım, alacak ve borçları kapsamaktadır. Söz konusu paylaşım, büyükşehir belediyesi ile ilgili birimler arasında öngörülmektedir. İlgili yasal düzenleme kapsamında, hizmet sunum sürecinde aksaklık olması halinde, belediye hizmetlerinin koordinasyonunun valiler tarafından seçim tarihinden itibaren altı aylık zaman zarfında sağlanması ve tedbirlerin alınması öngörülmektedir. Böylece yapısal dönüşüm sağlanması ve beklenen yerel idareler için kolaylık sağlanmış olmakla birlikte hizmet

kalitesinin ve hizmetten duyulan memnuniyetin artırılması mümkün olabilecektir.

D. Görev ve Sorumluluk Alanı Ölçütü

Yerel yönetimlerin gelirlerinde yapılan düzenlemelerin; görev, sorumluluk ve faaliyet alanlarına ilişkin gelişim sağlamakla birlikte söz konusu gelişimin yeterli ve istenilen ölçüde olmadığı gözlenmektedir. Yerel idarelerin öz kaynak oluşturma kapasitelerinin yönelik düzenlemelerin istenilen düzeyde olmadığı dikkat çekmektedir (Koyuncu, 2012: s. 2). Büyükşehirlere ilişkin yasal düzenlemelerin büyükşehirler ve kapsamında giren ilçe belediyelerinin hizmet alanlarını genişlettiği görülmektedir. İdarelerin sorumluluklarının arttığı ve gerekli finansmanın merkezi idarece karşılanması beklenmektedir. Avrupa Birliği (AB) Konseyi'nin mahalli ve bölgesel düzeydeki hizmetlere ilişkin Tavsiye Kararı'na istinaden ulusal düzeyde alınan önlemlerin, bölgesel ve yerel düzeyde yükümlülük getirmesi halinde idari ve mali önlemlerin merkezi yönetim tarafından alınması öngörülmektedir (Karaaslan, 2013: s. 155). 6360 Sayılı Yasa öncesi uygulamalarda büyükşehir belediyeleri ile diğer belediyeler arasındaki yetki ve sorumluluk dağılımında nesnel kriterlerin olmaması, idareler arası işbirliğinin sağlanamaması gibi nedenlerle istenilen etkinliğe ulaşılamamaktaydı (Ulusoy ve Akdemir, 2012: s. 300-301). İstenilen söz konusu koordinasyon eksikliği ve işbirliği kriterinin idareler özelinde ve etkin bir biçimde sağlanacağı bir görev ve sorumluluk alanı gelişimidir.

İlgili yasa kapsamında idari sınır değişikliklerinin olması, beraberinde idarelerin hizmetlerine ayrılan kaynaklar ile idarelerin öncelikleri arasında fonksiyonel açıdan verimlilik, etkinlik ve halkın katılımı gibi kriterlere ayrıca önem verilmektedir. Bu çerçevede ölçek kavramı ve hizmetin niteliği arasında aynı yönlü bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Fonksiyonel alanda etkinlik ile demokratik halk katılımı unsurlarının belediye sınırları ölçeği ile paralellik göstermediği dikkat çekmektedir. Hizmet sınırı genişledikçe birim maliyetler düşerken demokratik katılımın düştüğü görülmektedir. Böylece seçmen kitlesi ile yönetici kesim arasında da mesafe artmaktadır. Bu nedenle söz konusu kriterlerin kesişeceği ölçeğin belirlenmesi önem taşımaktadır (Yıldırım, Gül ve Akın, 2015: s. 218). Hizmet ölçeği ile orantılı sorumluluk ve yetki alanı yerel idarelerin hizmette tekrara düşmelerini önlerken kaynak kullanımında etkinlik açısından katkı sağlamaktadır.

Yasa'da yer verilen illerdeki belediyelerin, yetkili birimlerinin kararı ile sorumlulukları kapsamına giren yerleşim alanlarına yetkisi dâhilinde hizmet götürmesine imkan sağlanmaktadır. Tüzel kişiliği sonlanan köylerde istihdam edilen geçici ve gönüllü köy korucuları görevlerine devam etmektedirler. 442 Sayılı "Köy Kanunu" ile ilgili diğer mevzuatta kendilerine tanınan haklardan yararlanmayı sürdürürler. İlgili yasal mevzuat çerçevesinde verilen jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli sulara ilişkin ruhsatlar ile maden üretim faaliyetleri ile ilgili tesislere ilişkin tasarruf hakkı ve sorumluluklar (il özel idarelerinin tüzel

kişiliğinin sonlandırıldığı illerde) valiliklerce yerine getirilir. İlçe olarak yeni kurulan yerlerde merkezi idare sorumluluğundaki her türlü işlem, idari ve adli davalar ile bunlarla alakalı işlemler mevcut ilişki durumu kapsamında sürdürülür. Yeni kurulan ilçelerdeki işlemlerle ilgili olarak ilçe idare kurulları belirleninceye kadar, önceden bağlı oldukları il ve ilçelerin sorumlu idare kurulları yetkili kabul edilmektedir.

E. Muafiyet ve İstisna Uygulamaları

6360 Sayılı Yasa kapsamında belediyelerin öz gelirlerine ilişkin düzenlemelere yer verilirken yol harcamalarına yönelik katılma payları; ilgili 2464 Sayılı “Belediye Gelirleri Kanunu” kapsamında belediye meclislerinin kararına bırakılmıştır. Ayrıca belediye meclisi kararı ile Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarih öncesi yolların inşa, tamir ve genişletilmesi gibi sebeplerle tarh edilmemiş olan harcamalara katılma paylarının alınmayabileceği öngörülmüştür. Bu düzenleme, Anayasa Mahkemesi'nde iptal edilmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi kararı Resmi Gazete'de yayımlanıncaya dek belediye meclislerinde ilgili maddeye istinaden süreç yönetimi yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Buna karşılık alınan kararın dava konusu edilebileceği kapsama dahil edilmiştir. Taşınmaz kültür varlıklarının muhafazasına yönelik katılım payları ise; il özel idaresinin bulunmadığı illerde belediyeler tarafından tahsil edilecek ve *Emlak Vergisi* ile birlikte tahsil edilen katkı payına ilişkin tutarlar, defterdarlıklar bünyesinde emanet hesaplarına aktarılacaktır. Tahsili yapılan tutarın % 20'lik kısmı ilgili Bakanlık tarafından öncelikli projelerde değerlendirilmek üzere, ilgili yıl dahilinde proje karşılığı ayrılmayan kısım içinse aynı amaca yönelik yine ilgili Bakanlık bütçesine aktarılmaktadır. Belediyeler bu kapsamda taşınmaz kültür varlıkları için hazırlayacakları projeler aracılığıyla söz konusu kaynaktan yararlanabilmektedirler (TBB, 2014: s. 9).

Belediye sınırları kapsamına alınan kırsal bölgelerden kaynaklı büyükşehir belediyeleri ve bağlı ilçe belediyelerinin, tarım ve hayvancılığı geliştirmeye yönelik her türlü hizmet için görev alabileceği 5216 Sayılı Kanun uyarınca hüküm altına alınmıştır. Ayrıca söz konusu yapıların elektrik, su vb. kamu hizmetlerinden de istifade etmesi öngörülmektedir. Bu kapsamda kendilerine vergi muafiyeti ve vergi tarifesinde indirim imkanı sağlanmıştır. Tüzel kişiliği sonlandırılan köylerde geçerli olmak üzere 1319 Sayılı “Emlak Vergisi Kanunu”na göre tahsil edilecek vergi ile 2464 sayılı “Belediye Gelirleri Kanunu” kapsamında tahsili öngörülen diğer mali yükümlülüklerin 5 yıl süre için alınmaması öngörülmüştür. Ayrıca içme ve kullanma suları için ödenecek tutarın yine 5 yıl süre için tarifinin en düşük uygulamasının % 25'ini aşmayacak biçimde hesaplanması mümkün olacaktır. Büyükşehir belediyesi kapsamında olan orman köyleri ve yerleşik halkına hukuki düzenlemelerle sağlanan hak, sorumluluk ve imtiyazlar mahalle statüsüne geçmesinin ardından da devam ettirilmiştir (Zengin, 2014: s. 6). Böylece mahalleye dönüştürülen köylerin sürece ve yapısal dönüşüme uyumunu kolaylaştırabilecek imkanlar sağlanırken

reformun ve geçiş sürecinin yol açacağı alternatif maliyetler de ortadan kaldırılabilecektir.

Bu hüküm, yetki alanları genişletilen büyükşehir sınırlarında yer alan köylerde de uygulanacaktır. İlgili Yasa kapsamında getirilen düzenlemelerden biri de otopark gelirleri ile ilgilidir. Bu kapsamda söz konusu gelirlerin büyükşehirlerde büyükşehir belediyelerine aktarılacağı hüküm altına alınmıştır. *İmar Mevzuatı* uyarınca belediyelere ait otopark gelirlerinin, tahsil edildiği tarihten itibaren 45 gün içerisinde büyükşehir belediyesine aktarılması öngörülmektedir. Büyükşehir belediyeleri söz konusu geliri, otopark hizmeti için ihtiyaç duyulan yer temini ile bölgesel ve genel nitelikte otoparkların inşasında kullanmak üzere kamulaştırma projesi karşılığında değerlendirebilecek, farklı bir yerel hizmetin gerçekleştirilmesinde kullanamayacaktır (TBB, 2014: s. 10-13). Hizmet odaklılık anlayışı kapsamında sağlanan söz konusu muafiyet ve istisna uygulamaları ile süreli olarak tanınan bir kısım mali avantajlar, idari ve yapısal dönüşümün safhalarının kademeli olarak atlatılmasına imkan sağlamaktadır.

II. DENİZLİ VE UŞAK İLİ ALAN ARAŞTIRMASI

A. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Araştırmanın amacı, 6360 Sayılı Yasa sonrasında yapısal dönüşüm gösteren ve göstermeyen yerel idareler arası GBVG paylarından yapılan aktarımların gelişimine bağlı hizmet ölçütlerinin karşılaştırılmasıdır. Yapısal dönüşüm gerçekleştirerek merkezi yönetim transferlerinden aldığı pay artan Denizli Büyükşehir Belediyesi ile Uşak Belediyesi'nin azalan merkezi yönetim transfer payının hizmet sunum sürecindeki yeterliliği ve etkinliği üzerinde durulmaktadır. İnceleme konusu olarak Uşak ve Denizli illerinin seçimi rastlantısal değildir. Karşılaştırma yapmak amaçlı ilgili yasal düzenleme sonrası Uşak'a il sınır komşusu olan illerdeki değişim süreci dikkate alınmıştır. Afyonkarahisar ve Kütahya illeri Belediyelerinde statü değişimi yaşanmamıştır. Büyükşehir statüsü kazanan ve diğer il sınır komşuları olan Manisa ve Denizli illeri arasında tercihte bulunurken ise aynı siyasi irade faktörü dikkate alınmıştır. Sonuç olarak Denizli ve Uşak illeri karşılaştırması çalışma için uygun görülmüştür. Bu kapsamda yerel idarelerin, mali kapasiteleri ölçüsünde hizmet çeşitliliğinin artıp artmadığı, vatandaşların hizmet sunum süreçlerinden duyduğu memnuniyetin de kaynak tahsisi ile orantılı bir gelişim gösterip göstermediği tespit edilerek bulgularla desteklenmeye çalışılmaktadır.

Bu araştırma daha önceden üzerinde çalışılmamış bir konu olan "6360 Sayılı Yasa'nın Belediyelerin Mali Yapıları Üzerine Etkileri: Denizli ve Uşak İllerine Yönelik Bir Memnuniyet Araştırması" hakkındadır. Dolayısıyla vatandaşın farkındalığını ölçebilmek için geliştirilmiş bir ölçek bulunmamaktadır. Her ne kadar çalışmanın evrenini Denizli ve Uşak'taki vatandaşlar oluşturmuş olsa da bu çalışmada amaç, örneklemeden elde edilen

sonuçları evren hakkında çıkarsamada kullanmak değildir. Çalışma keşifsel olarak yapılmış olup bundan sonra yapılacak benzer çalışmalara altlık oluşturması amaçlanmıştır.

B. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Denizli ve Uşak illeri merkez, ilçe ve mahallelerinde ikamet eden vatandaşlardır. Merkez ve ilçelerde ikamet eden vatandaşlara 2018-2019 yılları arasında nüfus kriteri de dikkate alınarak toplam 400 adet anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Dağıtılan 400 anketten eksiksiz olarak doldurulan 310 anket formu ölçme ve değerlendirme sürecine alınmıştır. 38 sorudan/maddeden oluşan bir anket hazırlanmıştır. Bu ankette “Genel Bilgiler” (8 soru), “Genel Bütçe Vergi Gelirlerine Yönelik Algı” (6 madde), “Büyükşehir Belediyeleri (BŞB) ve Belediyelerin Öz Gelirlerine Yönelik Algı” (6 madde), “Görev ve Sorumluluk Alanlarına Yönelik Algı” (4 madde) ve “Memnuniyet” (16 madde) şeklinde bölümler bulunmaktadır. Bu anket aracılığıyla, 155’i Denizli ilinde, 155’i ise Uşak ilinde ikamet eden 310 kişiden birincil veri toplanmıştır. Örneklem büyüklüğüne bakılarak verilerin normal dağılım gösterdiği varsayılmıştır. Nicel bir araştırma düzeni kurulmuştur. Toplanan veri seti, IBM SPSS 24 paket programında analiz edilmiştir. Çalışma keşifsel bir çalışma olduğundan ve konu ile ilgili geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış bir ölçek olmadığından dolayı ankette kullanılan ifadeler, 6360 Sayılı Yasa'nın maddelerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda bu çalışmada oluşturulan ifadelerin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılarak geliştirilmesi planlanmaktadır.

C. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmanın temel amacı 6360 Sayılı Yasa sonrasında büyükşehir statüsü kazanan ve dışında kalan belediye idareleri çerçevesinde, BŞB ve Belediyelere aktarılan GBVG paylarındaki (artış ve azalış yönlü) değişimin, belediyelerin öz gelirlerindeki uygulama farklılıklarının, söz konusu yerel yönetim birimlerinin harcama kararları üzerindeki mali etkilerini incelemektir. İkincil olarak, 6360 Sayılı Yasa sonrasında yaşanan mali dönüşümün hane halkının hizmet sunum sürecinden duyduğu memnuniyete, nüfus ve yüzölçümü kriterleri çerçevesinde etkisi değerlendirilmektedir. Bu kapsamda ilgili yasa sonrası büyükşehir statüsü kazanan ve GBVG payı artan Denizli Büyükşehir Belediyesi ile GBVG payı azalış gösteren Uşak Belediyesi mali yapıları ve hizmet sunum süreçleri üzerine etkileri, karşılaştırmalı bir şekilde tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın Temel Hipotezi: “6360 Sayılı Yasa kapsamındaki büyükşehir belediyeleri ve belediyelerin mali yapı dönüşümleri, hane halkı memnuniyetini etkiler” şeklinde belirlenmektedir.

Buna bağlı alt hipotezler ise şu şekildedir;

H1: GBVG Büyükşehir belediye paylarındaki artış, bu belediye yönetimindeki hizmet sunum sürecini olumlu etkiler.

H2: GBVG Belediye paylarındaki azalış hizmet sunumlarının zaman maliyetini artırır.

H3: Denizli BŞB ve Uşak Belediyesi'nin temel görev ve sorumluluk alanları kapsamında sunmakla yükümlü oldukları kamusal hizmetlerin finansmanı açısından önem taşıyan mali ve yönetsel yapıları farklılık gösterir.

D. Araştırmanın Yöntemi ve Bulgular

Analiz aşamasında, genel bilgilere göre gruplamalar yapılarak sorulara verilen yanıtlar arası farklılıklar değerlendirilmiştir. Veriler parametrik olduğu için, analizde Bağımsız Örneklem T-Testi ve Tek-Yönlü ANOVA analizlerinden yararlanılmıştır. Varyans analizi (ANOVA), normal dağılım gösteren bağımlı ya da bağımsız toplumların ortalamalarına ilişkin hipotezlerin test edilmesinde kullanılan bir analiz yöntemidir. Varyans analizi k gruptan ($k > 2$) elde edilen veri setinde incelenen değişkene ait olan genel varyansı (genel değişimin), bu değişime katkıda bulunan öğelerine ayırarak analiz etmeyi sağlayan bir yöntemdir. Veri yapısına bağlı olarak çok değişik işlevler yerine getirebilir. Veri yapısına ve çalışma dizaynına göre değişik modeller içerir (Çolak, 2019: s. 2-3). Genel bilgilere göre gruplamalar Cinsiyet (erkek, kadın), Yaş (0-18, 19-30, 31-55, 56-65, 66 ve +), İl (Denizli, Uşak), İkamet Statüsü (il merkezi, ilçe merkezi, mahalle), Yaşama Süresi (5 yıldan az, 5-10 yıl, 11-20 yıl, 21-30 yıl, doğduğumdan beri), Eğitim Durumu (ilkokul, ortaokul, lise, ön lisans, lisans, lisansüstü), Meslek (öğrenci, işsiz, ev hanımı, üst düzey yönetici, serbest meslek, memur, çiftçi, işçi, emekli) kriterleri altında yapılmıştır. Tüm analizlerde %95 güven aralığı temel alınmıştır. Tablo 2'de Cinsiyet Bazında Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Tablosuna yer verilmektedir.

Tablo 2: Cinsiyet Bazında Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Tablosu

Madde Kodu	Cinsiyet	Örneklem Sayısı	Ortalama	St.Sapma	St.Hata
A1	Erkek	162	2,47	1,154	,091
	Kadın	148	2,47	,979	,080

Cinsiyet bazında Denizli ve Uşak illerinde ikamet eden erkek vatandaşların katılımının daha fazla sağlandığı gözlenmektedir. Standart sapma erkekler için 1,154 iken kadınlar için ,979 olarak tespit edilmiştir. Standart hata oranı ise erkekler için ,091 kadınlar için ,080 olarak belirlenmiştir. Benzer şekilde A2, A3, A4, A5, A6, B1, B2, B3, B4, C1, C2, C3, C4 değişkenlerine ilişkin standart sapma ve hata tablosu yakın oranlarla gelişim göstermiştir. D1 –

D16 değişkenleri aralığında ise bu oranların artış ve azalış seyri gösterdiği dikkat çekmektedir. Bu durum anket sonuçlarının değerlendirilmesi safhasında hizmet memnuniyeti seçeneğine yönelik soruların erkek ve kadın katılımcılar genelinde oluşturduğu algının benzerlik gösterdiğini ifade etmektedir. A, B, C kategorilerine ilişkin katılımda verilen cevaplarda ise farklı verilere ulaşıldığı gözlenmektedir. Tablo 3'te İller Bazında Ortalama, Standart Sapma Tablosuna yer verilmektedir.

Tablo 3: İller Bazında Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Tablosu

Madde Kodu	İkamet İli	Örneklem Sayısı	Ortalama	St.Sapma	St.Hata
A1	Denizli	155	2,46	1,239	,100
	Uşak	155	2,48	,878	,071

İller bazında ortalamanın 2,46 - 2,48 arasında değiştiği görülmektedir. Standart sapma oranı ise 1,239 -,878 arasındadır. Standart hata ise 100 -,071 arasında değişkenlik göstermektedir. Cinsiyet ve il değişkenleri 2 farklı değer alabilir. Bu nedenle Bağımsız Örneklem T-Testi gerçekleştirilmiştir. A2, A3, A4, A5, A6, B1, B2, B3, B4, C1, C2, C3, C4 değişkenlerine ilişkin ortalama 2,46 - 2,57 aralığında değişmekle birlikte, D1 – D16 değişkenleri için 2,95'ler oranında gelişim göstermiştir. Standart sapma oranının ise tüm değişkenler için ,708 - 1,239 aralığında değişkenlik gösterdiği gözlenmektedir. Bu durum katılımcıların ikamet adreslerinin anket sorularına verdikleri yanıtlar ve benzerlikleri ölçütünde değerlendirilmesi ve ilgili soru başlıkları genelinde konu başlıklarına yönelik algıların değerlendirilmesi şeklinde açıklanabilir. Tablo 4'te İller Bazında Bağımsız Örneklem T-Testi'ne yer verilmektedir.

Tablo 4: İller Bazında Bağımsız Örneklem T-Testi

Levene Varyans Homojenliği Testi			T-Testi		Fark 95%		Güven Aralığı			
Mad. Kodu	F	Anlamlılık	T	Serb. Der	Anlamlılık	Ort. Farkı	St. Hata Farkı	Alt Sınır	Üst Sınır	
A1	Homojen	6,77	,010	,024	308	,981	,003	,122	-,23	,243
	Homojen değil			,024	306,3	,981	,003	,121	-,23	,241

Levene varyans homojenliği testi sonucunda, anlamlılık değeri 0,05'in altında kalan A1, A2, A3, A4, A5, A6, B3, C4, D2, D6, D11, D13 ve D14 maddelerinin varyanslarının homojen olmadığı; B1, B2, B4, C1, C2, C3, D1, D3, D4, D5, D7, D8, D9, D10, D11, D12, D15 ve D16 değişkenlerinin ise varyansının homojen olduğu görülmüştür. T-testi sonucunda ise hiç bir

maddenin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Bu da göstermektedir ki katılımcılar herhangi bir oransal cinsiyet ayrımı olmaksızın anket sorularının her bölüm başlığı için aynı düzeyde katılım göstermiş ve etkide bulunmuşlardır. Tablo 5'te Yaş Bazında Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Tablosuna yer verilmektedir.

Tablo 5: Yaş Bazında Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Tablosu

	Yaş Aralığı	Örneklem Sayısı	Ortalama	St.Sapma	St.Hata
A1	0-18 Yaş	18	2,44	1,097	,258
	19-30 Yaş	123	2,43	1,102	,099
	31-55 Yaş	132	2,54	1,080	,094
	56-65 Yaş	36	2,36	,961	,160
	65 Yaş Üzeri	1	2,00	.	.

0-18 yaş katılımcı sayısı 18 iken 19-30 yaş arası 123, 31-55 yaş arası 132, 56-65 yaş arası 36, 65 yaş üzeri 1 katılımcı bulunmaktadır. Bu kapsamda ortalama 2,00 ile 2,44 arasında değişkenlik göstermektedir. Standart sapma oranı ,961 -1,097 arasında iken standart hata ,160 ile ,258 arasında değişmektedir. Yaş değişkeni 5 farklı değer alabilir. Diğer tüm değişkenler için St.Hata ,064 - ,354 arasında değişmektedir. Bu nedenle Tek Yönlü ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Tablo 6'da Levene Varyans Homojenliği'ne yer verilmektedir.

Tablo 6: Levene Varyans Homojenliği Testi

Madde Kodu	Levene Değeri	df1	df2	Anlamlılık
A1	,227	3	305	,877

Levene varyans homojenliği testi sonucunda, anlamlılık değeri 0,05'in altında kalan D2, D3, D8, D13 ve D16 maddelerinin varyanslarının homojen olmadığı, diğer A1, A2, A3, A4, A5, A6, B1, B2, B3, B4, C1, C2, C3, C4, D1, D4, D5, D6, D7, D9, D10, D11, D12, D14 ve D15 maddelerin ise varyansının homojen olduğu görülmüştür. Analiz sonucunda, hiçbir maddenin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Katılımcıların tüm soru başlıkları için hangi yaş aralığı seçeneğine dahil olursa olsun katılım ve ölçümünün aynı etkide olduğu sonucuna ulaşmaktadır. Tablo 7'de Post-Hoc Testleri'ne yer verilmektedir.

Tablo 7: Post-Hoc Testleri

TAMHANE'S T2					
Bağımlı Değişken	(I) İkamet Statüsü	(J) İkamet Statüsü	Ortalamaların Farkı (I-J)	St. Hata	Anlamlılık
A 1	İl Merkezi	İlçe Merkezi	-,273	,148	,189
		Mahalle	-,392	,177	,085
	İlçe Merkezi	İl Merkezi	,273	,148	,189
		Mahalle	-,118	,208	,920
	Mahalle	İl Merkezi	,392	,177	,085
		İlçe Merkezi	,118	,208	,920

Post-hoc testleri sonucunda B4, D1, D2, D3, D4, D9 ve D10 maddeleri için ilçe merkezinde yaşayanların puanları, il merkezinde yaşayanların puanlarına göre anlamlı derecede yüksektir. Bunun dışında bulunan değişkenler içinse aynı tespitte bulunulamamaktadır. D4 maddesinde ise mahallede yaşayanların puanları, il merkezinde yaşayanlara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Yaşama süresi değişkeni 5 farklı değer alabilir. Bu nedenle Tek Yönlü ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Levene varyans homojenliği testi sonucunda, anlamlılık değeri 0,05'in altında olan kalan A6 ve D15 maddelerinin varyanslarının homojen olmadığı, diğer maddelerin ise varyansının homojen olduğu görülmüştür. Analiz sonucunda, A1, A5, B2 ve C3 maddelerinin puanlarının yaşama süresi bakımından anlamlı şekilde değiştiği görülmüştür. Bu 4 madde için varyans homojenliği sağlandığı için, LSD testi yapılarak hangi gruplar arasında farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Post-hoc testleri sonucunda aşağıdaki sonuçlar görülmüştür:

- A1 maddesi için: “5 yıldan az > 5-10 yıl, Doğduğumdan beri” ve “11-20 yıl > Doğduğumdan beri”
- A5 maddesi için: “5 yıldan az > 5-10 yıl, 11-20 yıl, Doğduğumdan beri”
- B2 maddesi için: “5 yıldan az > Doğduğumdan beri” ve “5-10 yıl > Doğduğumdan beri”
- C3 maddesi için: “5 yıldan az > 5-10 yıl, 11-20 yıl, 21-30 yıl, Doğduğumdan beri”

Eğitim durumu değişkeni 6 farklı değer alabilir. Bu nedenle Tek Yönlü ANOVA testi gerçekleştirilmiştir: Levene varyans homojenliği testi sonucunda, anlamlılık değeri 0,05'in altında olan kalan A5, B4, D1 ve D2 maddelerinin varyanslarının homojen olmadığı, diğer maddelerin ise varyansının homojen olduğu görülmüştür. Analiz sonucunda yalnızca D8 maddesinin eğitim durumuna göre farklılaştığı görülmüştür. Bu maddenin varyansı homojen olduğu

için LSD testi gerçekleştirilmiştir. Post-hoc test sonucunda D8 maddesinin puanlamasında “İlkokul < Ortaokul, Lisans, Lisansüstü” ve “Önlisans < Lisans” şeklinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Meslek değişkeni 9 farklı değer alabilir. Bu nedenle Tek Yönlü ANOVA testi gerçekleştirilmiştir.

Levene varyans homojenliği testi sonucunda, anlamlılık değeri 0,05’in altında olan kalan A1, A3, A5, A6, B2, B3, B4, C1, C2, C3, C4, D1, D3, D5, D6, D8, D9, D10, D11 ve D15 maddelerinin varyanslarının homojen olmadığı, diğer maddelerin ise varyansının homojen olduğu görülmüştür. Analiz sonucunda A4, A6, D3, D6, D12 ve D13 maddelerinin puanlarının mesleğe göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu maddelerden A4, D12 ve D13 için varyans homojenliği sağlandığından Post-hoc testi olarak LSD testi seçilmiştir. A6, D3 ve D6 maddeleri için varyans homojenliği sağlanmadığından Post-hoc testi olarak Tamhane’s T2 testi seçilmiştir.

Post-hoc testleri sonucunda aşağıdaki sonuçlar görülmüştür:

- A4 maddesi için: “Öğrenci < Serbest Meslek/Esnaf”, “Ev hanımı > Memur”, Serbest Meslek/Esnaf > Memur, Çiftçi, İşçi, Emekli”
- D12 maddesi için: “Ev hanımı > Çiftçi”, “Serbest Meslek/Esnaf > Memur, Çiftçi, İşçi, Öğrenci”
- D13 maddesi için: “Çiftçi < Öğrenci, Ev hanımı, Serbest Meslek/Esnaf, Memur, İşçi, Emekli”
- A6 maddesi için: “Serbest Meslek/Esnaf > Memur”
- D3 maddesi için: “Üst Düzey Yönetici < Serbest Meslek/Esnaf, İşçi”, “Emekli < Serbest Meslek/Esnaf, İşçi”
- D6 maddesi için: Herhangi bir farklılık bulunamamıştır.

E. Verilerin Değerlendirilmesi

Anket sonuçları ve analiz bulguları değerlendirildiğinde, katılımcıların cinsiyet dağılımının denklik gösterdiği, Denizli ve Uşak illeri merkez, ilçe ve mahallelerinde ikamet eden vatandaşların dağılımının da katılım aşamasında özellikle Denizli için ilçeler özelinde gelişim gösterdiği dikkat çekmektedir. Katılımcıların ikamet süresi genellikle Uşak için 21-30 yıl arası iken Denizli için doğduğundan beri yaşayanların katılımı oransal olarak öncelik taşımaktadır. Mesleki dağılım ise Uşak için işçi, serbest meslek erbabı tarafından sağlanırken Denizli için sıralama çiftçi ve memur şeklinde gerçekleşmektedir. Katılımcıların ağırlıklı yüzdesinin eğitim seviyesi Uşak için ortaokul, lise, Denizli için lisans mezuniyeti derecesindedir. Uşak için katılımcıların yaklaşık yarısı yasa hakkında bilgi sahibiyken Denizli için bu oran dörtte üçe karşılık gelmekte ve katılımcıların kalan kısmının yasanın getirdikleri hakkında bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmaktadır. Yerel ihtiyaçların karşılanması noktasında belediye ve büyükşehir belediyesi ayırımının ve yetki dağılımına yönelik farkındalığın yüksek olduğu gözlenmiştir.

Genel bütçe vergi gelirlerine yönelik algıya ilişkin A1, “Genel bütçe vergi gelirlerinden BŞB'ne ayrılan paylar artmıştır” yönündeki görüşe yönelik Uşakta katılım kararsızım ve katılmıyorum yönünde iken Denizli için katılıyorum ve kararsızım seçenekleri önceliklidir. Oransal farklılık bu konuda çok fazla bilgi sahibi olunmadığı göstermektedir. A2, “Genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere ayrılan paylar azalmıştır” görüşüne yönelik Uşak'ta katılıyorum, kararsızım Denizli'de kararsızım, katılmıyorum seçenekleri ağırlıktadır. Katkı ve açıklamalardan katılımcıların bir kısmının böyle bir aktarımın varlığından haberdar olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. A3, “Nüfus artışı BŞB'nin hizmet çeşitliliğini artırmaktadır” görüşüne yönelik geri dönüşler Uşak için yüksek oranda katılmıyorum ve kararsızım ifadeleriyle Denizli içinse katılıyorum ve kararsızım dağılımı ile gerçekleşmiştir. Bu da halkın kalabalıklaşmayı maliyet olarak değerlendirdiği düşüncesini güçlendirmektedir. A4, “Nüfus kriteri belediyelerin hizmet çeşitliliğini azaltmaktadır” görüşüne yönelik geri bildirimler ise Uşak için önemli ölçüde katılmıyorum ve kararsızım ifadeleri ile Denizli içinse kararsızım ve katılıyorum şeklinde gerçekleşmiştir. Nüfus ve hizmet çeşitliliği arasında hane halkı açısından net bir ilişki kurulamadığı anlaşılmaktadır. A5, “Yüzölçümü kriterinin eklenmesi BŞB'in daha geniş alanlara hizmet götürmesini sağlamaktadır” görüşüne yönelik geri dönüşler her iki il için de katılıyorum ve kararsızım şeklinde dağılım gösterirken A6, “Yüzölçümü kriterinin eklenmesi belediyelerin sorumluluk alanlarını daraltmaktadır” görüşüne geri dönüşler Uşak için katılmıyorum ve kararsızım Denizli içinse katılıyorum ve kayılmıyorum yönündedir. Bu durum yüzölçümü kriterinin ya da sınır ölçütünün nüfusa göre daha belirgin bir ayrıma sahip olduğunu göstermektedir.

BŞB ve belediyelerin öz gelirlerine yönelik algıya ilişkin B1, “Yol harcamalarına katılma payları belediye bünyesinde tahsil edilir” görüşü katılımcılar tarafından Uşak'ta kesinlikle katılıyorum, katılıyorum; Denizli'de katılıyorum ve kararsızım şeklinde değerlendirilmiştir. B2, “Mahalleye dönüşen köylerde vergi ve tarife uygulamalarının 5 yıl süre ile ertelenmesinden memnunuz” görüşüne yönelik ise her iki il için de kararsızım ve katılıyorum yönündeki geri dönüşler ağırlıktadır. Vatandaşların böyle bir imkanın tanınması hususunda önemli ölçüde bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmaktadır. B3, “Belediyelerin öz kaynaklarının sorumluluk alanları ile orantılı olduğunu düşünüyorum” görüşüne yönelik katılım Uşak için kararsızım, katılmıyorum yönünde iken Denizli için katılıyorum ve kararsızım şeklindedir. B4, “BŞB'nin öz kaynaklarının sorumluluk alanları ile orantılı olduğunu düşünüyorum” görüşüne yönelik katılım ise Uşak için kararsızım ve katılmıyorum; Denizli içinse katılıyorum, kararsızım şeklinde dağılım göstermektedir. Hane halkının öz kaynak kavramını hizmet sunum memnuniyeti ile ilişkilendirerek değerlendirdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Görev ve sorumluluk alanlarına yönelik algıya ilişkin C1, “BŞB gelirlerindeki artış hizmet sunum kapasitesini arttırdığını düşünüyorum”

görüşüne yönelik geri dönüşler Uşak için katılmıyorum, kararsızım iken Denizli için katılıyorum ve katılmıyorum şeklindedir. C2, “Belediye gelirlerindeki azalmanın hizmet sunum kapasitesini azalttığını düşünüyorum” görüşüne yönelik katılım Uşak için kararsızım, katılıyorum; Denizli için kayılıyorum, katılmıyorum yönündedir. C3, “BŞB gelirlerindeki artış vatandaşın hizmet sunum memnuniyetini attırdığını düşünüyorum” görüşüne yönelik geri dönüşler Uşak için katılıyorum, katılıyorum yönünde ağırlıklı iken Denizli için katılıyorum ve kararsızım şeklindedir. C4, “Belediye gelirlerindeki azalma vatandaşın hizmet sunum memnuniyetini azalttığını düşünüyorum” görüşüne yönelik geri bildirimler ağırlıklı olarak Uşak için katılıyorum Denizli için kararsızım şeklinde gerçekleşmiştir.

Hizmet memnuniyetine ilişkin yöneltilen sorulardan ilki olan D1, “Tıp mimari proje uygulaması” na geri dönüşler Uşak için memnun değilim; Denizli için kararsızım şeklindedir. D2, “Amatör spor kulüplerine nakdi yardım” memnuniyet ölçütü ise her iki il için de memnunum ve kararsızım şeklindedir. D3, “Kadınlar ve çocuklar için konukevleri” hizmetine ilişkin geri bildirimler Uşak için memnun değilim, Denizli için kararsızım seçenekleri ağırlıklı iken D4, “Belediyelerin mabetlerle ilgili görevleri” hizmeti her iki il için de memnunum, çok memnunum seçenekleri ile değerlendirilmiştir. D5, “Büyükşehir belediyelerinin temizlik ve karla mücadele görevleri”ne ilişkin katılım Uşak için kararsızım; Denizli için memnunum yönünde iken, D6, “Afet riski taşıyan binalarla ilgili görev değişikliği” hizmetine her iki ilde de kararsızım ve memnun değilim dönüşleri yapılmıştır. D7, “Otopark hizmetleri” ne yönelik geri bildirim Uşak için katılmıyorum; Denizli için kararsızım yönündedir. D8, “Tarım ve hayvancılığa destek” seçeneği ise her iki il için de kararsızım ve memnun değilim şeklinde değerlendirilmiştir. D9, “Büyükşehir belediyelerinin ilçe belediyelerine yetki devri”ne ilişkin katılım Uşak için kararsızım; Denizli içinse memnunum seçeneklerinin oransal fazlalığı dolayısıyla belirsiz algılanmaktadır. D10, “Büyükşehir kapsamındaki belediyelerde uyum ve koordinasyon”a yönelik geri dönüşler ise Uşak için kararsızım; Denizli içinse memnunum yönündedir. D11, “Diğer idari kuruluşlarla işbirliği”ne bakıldığında karayolları örneğinden hareketle Uşak için memnunum; Denizli için kararsızım seçeneklerinin ağırlıklı olduğu dikkat çekmektedir. D12 ve D13 “Büyükşehirlerde yeni belde kurulmasında nüfus kriterinin dikkate alınması” ve “Mahalle kurulmasında nüfus kriteri”ne ilişkin Uşak için kararsızım; Denizli için memnun değilim seçenekleri oransal olarak üst sıralarda yer almaktadır. D14, “Mahalleye dönüşen köylerde mevcut yapılar”a ilişkin Uşak için kararsızım; Denizli içinse memnun değilim değerlendirmesi yapılmıştır. D15, “Ulaşım koordinasyon merkezine yeni üye alımı”na yönelik Uşak için kararsızım Denizli için memnun değilim seçeneklerinin ağırlıklı olduğu görülmektedir. D16, “Tüzel kişiliği kaldırılan idarelere yapılan şartlı bağışlar”ın değerlendirilmesi husundaki katılım ise her iki ilde de kararsızım ve memnun değilim şeklindedir.

Son olarak E, “6360 Sayılı Kanun, Denizli BŞB ve Uşak Belediyesi ile ilgili eklemek istediğiniz düşünceler var mı?” ibaresine yönelik katkılar, hane halkının mevzuat düzenlemelerine ilişkin tam bilgi sahibi olmamakla birlikte hizmetlerden duydukları memnuniyet ölçütünde gözlemlerini aktardıkları yönündedir. Dönüşüm süreci takibine ilişkin değerlendirmelerin daha çok günlük hayatın akışına yansdığı ölçüde olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışma kapsamında yerel idarelerin gelirleri ile sundukları hizmet çeşitlilikleri arasındaki koordinasyon ve etkileşim değerlendirilmiştir. Özellikle ilgili *6360 Sayılı Yasa*'nın getirdiği yeni düzenlemeler dahilinde analiz edilmeye çalışılmıştır. Söz konusu sürece uyumun sağlanabilmesine yönelik hane halkına tanınan geçiş süreci kolaylıklarının etkileri ölçümlenmeye çalışılmıştır. Mali yapı dönüşümü özelinde Uşak Belediyesi ve ilgili Yasa'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte büyükşehir statüsü kazanan Denizli Büyükşehir Belediyesi hane halkı katılımına başvurulmuştur. Bölgesel nitelikteki kamusal hizmetlerin çoğunlukla belediyeler tarafından yürütüldüğü Türkiye’de, söz konusu hizmetlerin yerine getirilebilmesi için ihtiyacı karşılayacak ölçüde gelire gereksinim duyulmaktadır. Bu gerekçeyle mevcut mali dönüşümün olası etkileri hem vatandaş hem de idare açısından önem taşımaktadır.

Gezgüç vd.(2015) ilgili yasa çerçevesinde Muğla özelinde yaptıkları anket uygulamasında ilin büyükşehir statüsü kazandıktan sonraki değişim ve gelişimini değerlendirmişlerdir. Anketten elde edilen veriler kapsamında kazanılan büyükşehir belediyesi statüsünün Muğla Halkını memnun etmediği görülmüştür. Anket sonuçlarına göre katılımcılar, kanunun ilin mevcut durumu dikkate alınmaksızın siyasi kaygı ile hazırlandığını düşünmektedirler. Sezik (2015)'in Malatya ili özelinde yaptığı araştırma bulgularına göre ise kentsel hizmetlerin sunumunda il merkezi ile kırsal alan arasında adil bir dağılımın olmadığı ve il merkezinin hizmetlerin çoğunu alacağı düşüncesinin hakim olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer uygulama olarak Daşcı (2016) Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nin dönüşüm sürecine yönelik anket çalışmasında büyükşehir belediyesi sınırlarının il sınırlarına kadar genişlemesinin vatandaşlara daha etkin, kaliteli ve verimli hizmet sunulması açısından olumlu bir gelişme olduğu tespitine ulaşılmıştır. Belli ve Aydın (2016) tarafından Önsen ilçe belediyesi özelinde yapılan alan araştırması sonucunda ise ilçe belediyesince sunulan hizmetlerin kalite ve verimliliğinin belde belediyesinden daha iyi durumda olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda hizmette etkinlik ve verimlilik açısından belde belediyesinin kapatılmasının yerinde bir karar olduğu çıkarımı yapılmıştır. Genç ve Korkın (2017) tarafından Sultanhisar-Aydın özelinde yapılan bir anket uygulamasında katılımcıların büyük bir çoğunluğunun Atça

Belediyesi'nin daha etkili ve verimli çalıştığını; dönüşümden sonraki mevcut durumda belediye hizmetlerindeki etkililik ve verimlilikte düşüş yaşandığını belirtmişlerdir. Mengi ve Dağlı (2017)'nin büyükşehir modelinin belediyelerin hizmet sunum performansına etkileri üzerine yaptıkları anket uygulaması sonuçlarına yönelik analizler, yasa ile birlikte ortaya çıkan “kalite algısının”, büyükşehir belediyelerinin “hizmet sunum performansının değerlendirilmesine” pozitif yönlü yansıdığını göstermektedir. Kaypak ve Yılmaz (2017) tarafından Van ili özelinde yapılan bir diğer anket çalışması sonucunda ise 6360 Sayılı Yasa'nın sosyal ve ekonomik anlamda yerel halk üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çamdere ve Genç (2018) tarafından Denizli Büyükşehir Belediyesi özelinde yapılan bir diğer anket uygulamasında ise ilgili yasa gerekçesinde belirtilen ve beklenen faydaların ortaya çıkması konusunda kanun yapıcı ile büyük ölçüde benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Anket sonuçlarına göre, büyükşehir statüsüne geçilmesinin imar ve planlama bütünlüğü sağladığı düşünülmektedir. Ayrıca belediye başkanlarının büyükşehir statüsüne geçilmesinin hizmet maliyetlerini azalttığı fikrine katılmadıkları sonucu çıkmaktadır. Ünal ve Tanrıvermiş (2018) tarafından Muğla özelinde yapılan farklı bir anket uygulamasında ise katılanların %91'i köylerin kapatılmasının merkezileşme eğilimini artırdığı, nüfus çoğaldıkça halk denetiminin azalacağı ve yönetimin kararlarına katılımın da azalacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Biricikoğlu ve Yalnızoğlu (2018) tarafından Kocaeli ilçesinde yapılan bir anket uygulaması ise çıkmaktadır. Kırsal alanlardaki hizmetler için büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki görev ve yetki paylaşımının yeniden düzenlenmesi ve bu paylaşımın ilçe belediyelerinin lehine olması gerekliliği sonucuna ulaşılmaktadır. Yetkin (2019), Marmaris Belediyesi üzerine yaptığı anket çalışması sonucunda 6360 sayılı Yasa'nın mülki sınırla örtüştürdüğü coğrafi yetki sınırının belediye hizmetlerinden yararlanan vatandaşlar açısından sorunlu olduğunu sonucuna ulaşmaktadır. Belediyelerin bu sınırlar içerisinde hizmet üretecek kapasiteden yoksun olduğunu savunmaktadır.

İlgili yasal düzenleme ile birlikte büyükşehir statüsü kazanan ve GBVG payı artan Denizli ilinde hizmet önceliği ve çeşitliliği açısından gözlenen değişim, Denizli halkının bilgisine başvurularak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Karşılaştırma yapılabilmesi adına idari ve yapısal yönden değişim göstermeyen Uşak Belediyesi'nin azalan GBVG payına ilişkin hane halkının hizmet beklentisinin ne ölçüde karşılanabildiği ölçümlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda Denizli ve Uşak il, ilçe ve mahallelerinde ikamet eden 310 katılımcıya uygulanan anket sonuçları kapsamında GBVG aktarımlarına ilişkin oransal artış ve azalışların, hizmet çeşitliliği ve önceliği üzerinde de aynı yönlü etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada Denizli ve Uşak halkının, GBVG pay aktarımlarına ve tasarrufuna yönelik algıları ve beklentileri ele alınmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, bir kısım vatandaşlar söz konusu değişimlerden haberdar iken önemli bir kısmının ise enformasyon eksikliğinden kaynaklı süreci sadece hizmet ölççeğinden hareketle değerlendirdiği tespit edilmiştir.

Genel bütçe vergi gelirlerine yönelik algıyı tespit edebilmek adına uygulamada vatandaşların BŞB'ne ayrılan paylardaki artış ve GBVG'nden belediyelere ayrılan paylardaki azalış bilgisi sorulmuştur. Takiben nüfus artışının BŞB'nin hizmet çeşitliliğini artırdığı ve nüfus kriterinin belediyelerin hizmet çeşitliliğini azalttığı düşüncesine katılıp katılmadıkları bilgisi alınmıştır. Yüzölçümü kriterinin eklenmesi ile BŞB'in daha geniş alanlara hizmet götürmesini sağladığı ya da yüzölçümü kriterinin eklenmesinin belediyelerin sorumluluk alanlarını daralttığı yönünde görüşlerine başvurulmuştur. Uygulama kapsamında BŞB ve belediyelerin öz gelirlerine yönelik yol harcamalarına katılma paylarının belediye bünyesinde tahsil edilmesinden ve mahallege dönüşen köylerde vergi ve tarife uygulamalarının 5 yıl süre ile ertelenmesinden memnun olup olmadıkları danışılmıştır. Bu kapsamda vergi ve tarifelerin BŞB'leri için Emlak Vergisi ve ÇTV gibi uygulamalarda artan oranlarda tahsil edilecek olması ve kırsal alanlara yönelik harç ve katılım payı ödeme zorunluluğuna ilişkin bilgileri olup olmadığına dair sorulardan hareketle durum değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak katılımcıların önemli bir kısmının sonrası uygulamalara ilişkin süreçten haberdar olmadığı çıkarımı yapılmıştır.

Ayrıca belediyelerin ve BŞB'nin öz kaynaklarının sorumluluk alanları ile orantılı olup olmadığına ilişkin bilgileri alınmıştır. Görev ve sorumluluk alanlarına yönelik algı açısından da BŞB gelirlerindeki artış ve belediye gelirlerindeki azalışın hizmet sunum kapasitesini arttırdığı ya da azalttığı yönündeki görüşleri değerlendirilmiştir. Dolayısıyla BŞB gelirlerindeki artışın vatandaşın hizmet sunum memnuniyetini attırdığı; belediye gelirlerindeki azalışın da vatandaşın hizmet sunum memnuniyetini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda tip mimari proje uygulaması, kadınlar ve çocuklar için konukevleri, büyükşehir belediyelerinin temizlik ve karla mücadele görevleri, afet riski taşıyan binalarla ilgili görev değişikliği ve otopark hizmetleri gibi pek çok hizmet başlığında memnuniyet ölçümlerine yer verilmiştir.

İlgili yasa kapsamında belediyelerin mali yapılarında gözlenen değişimlerin, vatandaşların memnuniyetini doğrudan artırıcı ya da azaltıcı bir etkisi tespit edilememekle birlikte bulgularda daha çok hizmet başlıklarındaki farklılaşmaya yönelik geri bildirimlerin yer aldığı görülmektedir. Denizli ve Uşak illerinde ikamet eden hane halkının beklentilerinin karşılanabildiği ölçüde olumlu, karşılanamadığı hizmet başlıklarında ise olumsuz geri bildirimde bulunduğu gözlenmektedir. Bu kapsamda çalışmanın temel hipotezi olan "6360 Sayılı Yasa kapsamındaki büyükşehir belediyeleri ve belediyelerin mali yapı dönüşümleri, hane halkı memnuniyetini etkiler" ifadesi kısmen doğrulanmıştır.

Araştırma sonuçları, örneklemin bölgesel ve demografik özellikleri açısından değerlendirildiğinde dönüşüm etkisi çok daha net tespit edilebilmektedir. Hizmeti sunacak olan yerel idarenin hizmetten faydalanan

nüfus ve hizmetin götürüleceği sınır, yüzölçümü gibi kriterler dikkate alındığında GBVG paylarındaki artış ve azalışların etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar anketteki ifadeleri önemli ölçüde ayırabilmiştir. Araştırmanın kısıtı olarak örneklem sayısı görülebileceğinden bu sayının arttırılmasının mümkün olması halinde araştırmanın güvenilirlik ve geçerliliğinin de sağlanabileceği düşünülmektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalar için vatandaşların hizmet memnuniyetlerine ilişkin istek ve önceliklerin değerlendirilmesinin, gerek merkezi idare gerekse yerel yönetim birimleri açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ş. (2012). 6360 Sayılı Yasa'nın Türkiye'nin yerel yönetim dizgesi üzerine etkileri: eleştirel bir değerlendirme. *Toplum ve Demokrasi*, 6(13-14), 153-176.
- Ankdoğan, A. (2009). *Kamu maliyesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akyıldız, F. (2012). Belediye hizmetleri ve vatandaş memnuniyeti: Uşak Belediyesi örneği. *Journal of Yasar University*, 26(7), 4415-4436. Erişim adresi <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/jyasar/article/view/>.
- Atmaca, Y. (2013). Optimal belediye büyüklüğü ve yeni büyükşehir belediye yasası. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 168-184.
- Belli, A. ve Aydın, A. (2016). 6360 Sayılı Yasa ile kapatılan belde belediyelerinin hizmette etkinlik, verimlilik ve temsil sorunsalı üzerine bir alan araştırması: Önsen Belediyesi örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43).
- Biricikoğlu, H. ve Yalınzoğlu, Y. (2018). 6360 Sayılı Kanun'un etkinlik-verimlilik ile hizmette yerellik ilkeleri açısından değerlendirilmesi: Kocaali İlçesinde yapılan bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(32), 255-284.
- Bülbül, D. (2006). *Yerel yönetimler maliyesi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çamdere, M. A. ve Genç, F. N. (2018). 6360 Sayılı Kanunun kamu hizmetlerinin sunumuna etkisi: Denizli Büyükşehir Belediyesi örneği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 35-60.
- Çelikyay, H. (2014). Değişen kent yönetimi ve 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası. SETA, 101, Erişim adresi <http://file.setav.org/files/pdf/degisen-kent-yonetimi-ve-6360-sayili-buyuksehir-yasasi-pdf>.
- Çolak, E. (2019). Varyans analizi (ANOVA), Kruskal-Wallis H testi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Çalışma Notları*. Erişim adresi

<https://pdfotext-converter.online/converted/efd89f87/varyans-analizi-anov-a-kruskal-wallis-h-testi-doc>.

- Daşcı, S. (2016). *6360 Sayılı Yasa'nın kamu hizmetlerinin sunumuna etkisi: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi örneği (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
- Demircan, Siverekli E. (2008), Yeni ekonomik düzende küreselleşme yerelleşme bağlamında belediyelerde yeni mali yönetim anlayışı. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (30), 99-128.
- Fukusaku, K. and Mello, L. D. R. (Ed.). (1999). Fiscal decentralisation in emerging economies. *Governance Issues OECD*, Erişim adresi: <http://www.keepeek.com/Digital-Asset-decentralisation>.
- Genç, F.N., Korkın, E. (2017). 6360 Sayılı Kanun'la tüzel kişiliği kaldırılan belde belediyelerinde halkın uygulamaya ilişkin algısı: Atça (Sultanhisar-Aydın) örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19 (32): 84-95.
- Gezgüç, G.M., Aldemir, C., Uzun, T. (2015). 6360 Sayılı Kanun ve Muğla örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(18), 461-477.
- Günel, A., Atvur, S. ve Okudan Dernek, K. (2014). 6360 Sayılı Yasanın yerelleşme bağlamında değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(3), 55-70.
- Gözler, K. (2013). 6360 Sayılı Kanun hakkında eleştiriler, *Legal Hukuk Dergisi*, 11(122), 37-82.
- İzci, F. & Turan, M. 2013, Türkiye'de büyükşehir belediyesi sistemi ve 6360 Sayılı Yasa ile büyükşehir belediyesi sisteminde meydana gelen değişimler: Van örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 117-152.
- Karabacak, B. N. ve Karabacak, Y. (2014). Mali yerelleşme teorilerinin temel yerel gelir türlerine bakışı. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 251-266.
- Kaypak, Ş. ve Yılmaz, V. (2017). Yeni büyükşehir uygulamasının yerel halk üzerindeki etkileri: Van örneği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(4).
- Karasu, M. A. (2012). 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve olası etkileri -Şanlıurfa örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1-17.
- Koyuncu, E. (2012). Yenilenen yerel yönetim sisteminde belediye ve il özel idarelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden alacakları payların karşılaştırmalı analizi. TEPAV, Erişim adresi <http://www.tepav.org.tr>.
- Mengi, A., Dağlı, Z. (2017). 6360 Sayılı Yasanın getirdiği genişletilmiş büyükşehir modelinin belediyelerin hizmet sunum performansına etkileri

- üzerine bir araştırma. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 1-21.
- Parlak, B. ve M. Ökmen (2015). *Yerel yönetimler kuram ve uygulamada küresel ve ulusal konular ve sorunlar*, Ekin Basım Yayın Dağıtım: Bursa.
- Rondinelli, D. (2004). What is decentralization? J. Litvack ve J. Seddon (Ed.). Decentralization Briefing Notes, World Bank Institute, WBI Working Papers. Erişim adresi <https://siteresources.worldbank.org/WBI/>.pdf.
- Sezik, M. (2015). *6360 Sayılı Kanun'a göre büyükşehirlerde bütünleşme sürecinin etkileri: Malatya örneği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). T.C. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tortop, N., İsbir, E.G., Aykaç B., Yayman, H., Özer M.A. (2007). *Yönetim bilimi*, Nobel Yayın-Dağıtım: Ankara.
- Turgut, S.R. (2004). *İstanbul'un yönetimi bir kent planlama yönetimi denemesi*, Anahtar Kitaplar: İstanbul.
- Türkiye Belediyeler Birliği (TBB), (2014). 6360 sayılı on dört ilde büyükşehir belediyesi ve yirmi yedi ilçe kurulması ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanuna ilişkin rehber, Erişim adresi <http://www.tbb.gov.tr>.
- Ulusoy, A. ve Akdemir, T. (2012). *Mahalli idareler: teori-uygulama-maliye*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ünal, A. Ve Tanrıvermiş, H. (2018). 6360 Sayılı Kanun ve zorunlu kentleşme. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 27(2), 1-45.
- Ünsal, F. (2004). Yerelleşme ve kentsel planlamanın dönüşümü. *Kent Gündemi*, 6, 41-50.
- YAYED (2013). Kapanacak köy ve beldeler listesi (büyükşehir). Erişim adresi <http://www.yayed.org/id315-incelemeler/kapanacak-koy-ve-beldeler-listesi>.
- Yetkin O. (2019). Yerel kamu hizmetleri bağlamında 6360 Sayılı Yasanın değerlendirilmesi: Marmaris Belediyesi örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(1), 158-191.
- Yıldırım, U., Gül, Z. ve Akın, S. (2015). İl mülki sınırı büyükşehir belediye modelinin getirdiği yenilikler. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10(2), 205- 229.
- Zengin, O. (2014). Büyükşehir belediyesi sisteminin dönüşümü: son on yılın değerlendirmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 2, 93-11.